

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64

Fylke: Sogn & Fjordane

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Jølster

Emne: Død og jordferd Bygdelag: Stordalen

Oppskr. av: Sveve Myklebust Gard: Veiteberg

(adresse): Veiteberg. G.nr. 18 Br.nr. 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Serley G.H. Veiteberg, Kjøpmester
gardbruket, 80 år.

SVAR

1. Dei tala om at dei såg framfaren
- a) Når dei skulle til å bygge, høyrde dei
brøt av stokk og farnstær om
natta föreit.
- b) På Sagrov sat nokre Karar og uenta
på fylgjesmenn frå Skei. Dei
trakte då det skækte ned for
landet på isen, men ingen kom.
8 dagar etter kom son til Nils
hånne forbi nett der, og for ned
i isen. Då høyrde dei same skæket.
-Men han vart berga.
- c) Dei var byrja bygge på Hammar
Laurdag kvelden skulle Ola Myklebust
heimat etter isen. Då sa kona,
ho Rakel: „Du må vere forsiktige
Vi høyrde framfaren din!“
- d) Då han bygde på Rabba i Sandel
mötte mannen han med desse
ord: „Vi har fått bra bygg-
ningskara, vi høyrde framfaren
dykkar!“
- e) På Myklebust kom Karane Skjålaude og jordferd
„Eg tenker de kan vere stille: De har fare
utakt för.“ sa Cramle tema, Barbero.

- d. Men det var helst före dödsfall ein høyrde slikt: at det slengde på bordfjaler (fr likkista), eller banka på banda til bryggjuka.
- 6) Når hunden sette seg på hella til å ryle, var nokon feig - Det var eg høyrte sjølv (SM) 1928.
- c) Når nokon tala i dørklukka samstundes, tykkjer dei det er upjelt, og spør feigd.
- d) Dei talar om feigdafall. Nylei døydde 90 år gamal Kjerring på Sunde, brant Carhalsen i strova: Det er feigdafallet hennor, "sa eg. Og ho døydde og snart.
- e) Dei sag på erla når ho kom om våren. "Ho hadde ein slik jipe mot Helgheimskyrkja." - feigd
- f. 7 jordferdene akta dei svart på Kva fot likhesten lyfte fyrst. Var det høgre foten, døydde ein Kar fyrst. Var det venstre: Kirime. Det vert snart gravferd aft, "sa dei på Form. Og rett voka døydde ei, Olona, alt i jordferd.
- På Befring 1890 i jordferd: Det vert ein Kar fyrst: Det vert han Johan" (vesle broren, var gjilt) - Men det vart faren, som vart råma av steinsprang på ujevne grunn. Våtedalen, Anders V. Befring.
- g) Ved likkista: Då ber hennor Myklebost (døde), sag, dei eit menneske gjekk bort til kista. Og ungekona på same garden sag det var A. K. Sunde - Han døydde tidleg. - sooger hennor.

b) Hist året Britte i Geila dögde, såg dei Kattugla ute i hagen Beröven.

Men helst var det bergida som var leigd-fuglen her når han kom ned til tussa, framfor glasset, eller sette seg på taket. Eller dei høyrde beröven!

a) I eit brüdlåt på Öre-Ör var beröven so fal. Dei trüdde det var for ei sjuk kone på Nedre-Ör. "Eg tenkjer det er for Moses Öre," sa sjölve mannen. Og han dögde stutt etter. Han held på å bygge "Eg hadde tenkt å få meg ei gagns stue -" Ho vart berre kaupdyg

b) Beröven kom på glasset i Tollestova, Veiteberg. Crane-Toller tok til å jamre seg. Om 8 dagar var han forbi.

c) "Da gamle-Samuel på Mura her dögde, fyrst og tingsar, kom beröven og sette seg på snia före at."

d) När folk sat i lag og prata og det kunne bli lang tagn, stogz i sögjen, var det ikkje godt merkje - kunne varsele feig

e) På Öygord minst mer ein gang dei var lagde; det var nekt som det kom ein kvann og slengde ei mengd skeier ned på bordet. Straks etter dögde verteparen, og dei lånte preskies, som vanleg til laget.

f. Eg såg framfaren hans Gamle
Anders så tydeleg: Han for over
garden oppe på bøen. Men
det skulle tyde at han skulle
leve lenge, sa Talina Bølset.

3. Skulle døy i året:

Jule natte kunne dei få greie
på det. Sjekk 3 gonger rundt
tuset, såg ein glosel: Var
nokon hovudlaus då? - feig.

4. Det var nok same som la seg serleg
etter å tyde dødsvaisl, serleg kinn
itban at eg har døme å føre fram.
- Sjuke søster her no, vart utav seg
då mannen låg død sjukt og det
var komne eit kvitt klode for
andletet hans.

5. Det var same som fekte tús,
og det var for feigdene, når
dei elles var sjuke. På Håheim
var det ein gamal mann, då
lærar Dvergsdal kom på garden,
som var ~~so~~ full av tús at dei
måtte gjere nokre med ~~o~~ ca. 1900.

Ei sjuke søster tok seg av han
og vorka han grunndig 1-2
gonger. Men det lytelyte ikke
dei fridde tusa hadde lopt
egg som iltige let seg utrydde,
og han døydde og snakt av dette.

6. Da e maũlda som greve,
sa dei om sjuke som brukt
fekte slike aprekitt, fr dei døye

7. Sjølve folket og dei gamle hadde sine faste sengeplader i stova. Og dei sjuke låg i ei av desse. Eg minnest bestemor på Myklebost - Hängen, døydde det året nyestova var teken i bruk, og ho døydde i den kråa tussbordsøenga sidan har stode.
- 8-9. Dei kenta kjeldevatn frå fjellet for sjuke.
10. Her i Stordalen 2-3 mil til prest. Så det vart "Kje vanleg kente prest. Men då bror, Karl, lig sjukt, lova presten Rome. Vart 2-3 timar sein, skulle fyrst ha møte på garden og fekk "kje sjå til guten for om morgonen etter.
11. Då gav han han nattverden med vi var i stova. Men for presten Rom attende til Skei, der far leveste han, var guten død. kararen snakka til presten for likesala. rika det iltige, men mytaka sidan og greb då han såg utfallet.
12. Elles ville dei nok ha prest, men her i dalen bodsende dei no ofte emiserar, som og hadde loyve til utdele nattverd, såleis Knut Puzord, som d. 1938. Elles var det grammar som vart bods.
13. Ein loyver ofte dei døyande fastset kven ein skal bede og iltige gløyme, og elles ordnar til om det skal vere krausar og kven som skal stå for tilskipinga, såleis verur mi d. 1955 (SR) ^{tale o. s. b.}

14. "Det vart danden," sa dei her. "Har de høyr at han Hans Haugen er forbi," sa dei om bestefor min 1888 på sin side (57). Elles sa dei helst, døden om folk "Han fekk sin lekt (streng) død." "omlag som han souna."
- "Han har rett andast, hadde det lettare for han andost. Fekk sin milde død." "Flekkla og slokna ser sin mykje nytta no. Danden kalla dei og for sprengen. Fuga er slokna."
15. Dei var ei ung gjente som dide og hadde slits farge, at lærar Viken laut fineta gruse prøver: Slakk med mål, tok opp ei fyrstikke og prøvde pūshen, og med lys, gjennomlyste fingraue.
16. Dei attost ho var skinnod. Og det verste var at folk og bon som budde ved kyrkje garden, meinte dei hadde høyr tserik or grova etterpå - dei lika der. Men det vart ikkje gjort noko mein, o. 1910
17. Smeden, son til Sam S. Villeberg de let att auga til far sin. Og:
18. ha salmelok under kaka - No bind ein ho opp.
19. "Vi grannane var til stades då S.S. U dø. Det var den fyrste sy sag dør."
20. Husbonden, kona ell. gamle kona varsla elles grannar om dødsfall

13325

21. Husedyna vart ikkje vaska direkte, det vi no veit.
22. Så opnar ein dø i vindauge stansar klukka, hengjer for vindauge klede, tek med bilete av vezzene, flykte bort med Romande ting. No tek i kontaktar av omni.
23. Så snart liket var korna litt og svøpet ferdig, vart den døde lagd på likbenken.
24. Her på gården, Veiteberg, hadde vi ein likbenk, og det var her i kalbeinstova vi lyste på han.
25. Det var litt haln på denne benken, så det er truleg dette som går akt i tikstrå.
27. Senghalmen vart breud med ein gang, einn, der dei har haln i seng. Sjeldsynt. Eg har seht dei breut senghalmen her omkring (s.m.) til seinste åra.
28. Minne nedfulle ting, rust, breud med same.
29. Men likhalmen (strå) breud stöft ho Anne Bakka med same vi kjøpte liket utav gården, så visst.
30. Liket vart stelt snarast, så det ikkje skulle stivna for mykje, av dei eldre kvinnene på gården, her Veiteberg med hjelp av eit par mann vil å leggje det fram.
31. Riksjohta hadde same liggjande ferdig i kista, svøpet kjøpte dei.

32. Ei kvinne klødde dei i si høje-
 hūne med pannelin. Ein man
 hadde hūna på. S. & V. ligg med
 språbakūne. Elles kūne dei
 ha kalle hūne, som vor utan topp
 På fingene vanleg soltakar. *
33. Håret vart vaska og tøynt, og
 34. meim barbert og kløyt, om det
 ikkje var gjort før. Dei skulle
 vere like seg. "Sjå kor lik han
 er seg!" Hår og negler vaks på liket, sa dei
 35. Neglane og ordna.
36. Ansiktet og hendene vart i allfall
 vaska, og seinare vaska heile liket
 37. grøndig. Om likvabnet nytta, utkjent.

Klar.

38. Dei klødde liket eller sveipde
 det i linsvøypet. Det var fyrst
 39. hiksjorla. Resten av kroppen
 sveipte dei. F. staden for vanleg
 sokkar, sytde dei ei tid kvite
 sokkar av lakanel.
40. Gakken var ikkje brukt her i
 sengar. Men liklaken leng kjent
 Dei lazar emu sveipet som ei
 skjorte for overkroppen.
41. Fakje smakk om brüdelaken her før.
42. Prynte skjorta med border om
 arm og høje kragor i halsen
 - ikkje serlege tunderstlar!
43. Mor ligg med brüdelinet om
 panna, og dei nytta linskjorta
 - Kauskje brudgomskjorta før.
44. Det var fint kvitt ty, vi kalla lin
 - Men er vel ofte bomull.

- J seinare är har ein g uytta papir
 45. Fölene var synlege. Den siste eg
 såg lå med sokker, var knut Klages.
 d. 1830-åra. Men stor kor eginnje sett.
 46-47. Kvinne hadde svart tünne her
 Karane og, om det illige var spötakne
 48. Dei unge hadde sine tünner.
 Ugifte gjenter tünner med raud kvare.
 49. Kjennur lize til serleg beund for bersellene
 50. Den mest pynta kiste eg har sett,
 var Per-Johanne i Dvergsdal si, d.
 ca. 1840. Blonder om hender og hals,
 pameelin og blonder på liket og
 på kista. Preken Hallkord sa
 det var det neuarke pynta han
 hadde sett.
 51. Dei syr likesvøyra enno her
 Men stundom kjøper ein, papir
 52. Ein kjøper like-stunt og
 53. Lugor svøypr.
 54. Eg ser ofte dei strykt liket.
 55. Men sjukesytre atvarar.
 56-57. Ukjent
 58. Nei kista var illige ferdig. Men
 leord til ho hadde dei stått
 parat. Eg har og hørt liggjande
 slike. Men en min har sagt han
 skal syte for kiste.
 59. Huzsar illige til trevraglar i
 kista. Dei spikera kista att fynd
 og huzsa, soleis S. & V. Det var felt
 huzsa på. Og dei tok ca til å
 bruke prestkrüver. Seinare får
 ein kjøpe opresialskrüver med
 hovud som ein kross.

60. Det var ikkje stopper til å lese Kista etter, men ein la tog, rundt Kista når dei kjøpte her. Det skulle ikkje kryptast.

61. Gramane her 7 mann bykkest om arbeidet 1. tog på Veiteberg Luga Kiste 2. " i Bakken - to - tre mann gjekk på grefta og grov grava. Og 3. laget hjelpte til med brygginga. Matet låg ferdig, kva som skulle komme på. Det var berre å klippe det på kuerna, og stelle til ålet, som tok eitt døjer om lag.

62. Kista måla dei svart. ~~Dei~~ ~~skulstjone~~, og det var ei svar tukt av og turtu seint. Så tok Kristian Amot til å laga farge av kornet og lim. Og det var svart Brussa allstid frå ca 1900.

63. Dei svarle kistene heldt seg ut i 1930 åra, slaftevis med kjøpte kvite. No kjøper ein kister kvite kister i 1920-åra fyrst. *

64-65. Dei Coza ikkje hol i loket, het liggje att litt luvetspon i Kista, elles halm i.

66. Puta fylt med spon ell halm.

67-69. Ymse eiquatuber frå liket som quellring fylgjer Elles ulike kjendte serlege ting no, men for ymse. Påtrø!

70. Pyntar kista med line. Seinare granbar og bar av (Sypress) seler men gjerne mån kiste før. Eine på gulvet.

71-72. Einaast blom i handa, og til pynt i Kista blom

73. Dei tala om abbergangarar. Martha Klauess hadde sett mange slike. Når ein kom ut for slike, skulle ein spørje kva han ville, til dess ein råkka det. Då var ein kvitt'n.

- Kjerner iulje til kva ein gjorde med liket. Men har høyr ab her er ein veg dei kallar mammevegen med mammeleet: vegen dei fórde dei vider. Dessutan at dei hadde særskilt dør i stova der dei bodd liket ut.

74. Liket var iulje lagt i kista for jordferd - aftan, då dei næraste granmar (vatene) og slekta var komne til jordferda.

- Men dei kom saman og song ved liket fyrste kvelden, og vakte på Nura då S. & V. døydde, var det dreuzen Jokus. Forsheim som kalla oss saman og song liket. Det var ein gammal stikke, som no mest var slukt 1880 åra. Det kunne hende dei spela litt til songen på trekkspel. Det gjorde Ola J. Myklebost, som var fødd 1860 åra. Elles heiter etter gamle megangsskulelæraren Gjønnor Klauess 1854, at han ville iulje ha nokon leike (turing-dans) då kona døde, "for det var sorgelikt". - Det hende vel at når det leid på natta at ungdomen vart trøyst og Råt, og kortstokken kom fram når dei vakte over lik. Men eg har og høyr litt lenger at hende, for 1950 at det

Kjønne gå villt for seg: at dei sette tog om liket over beken og freista få det opp. Men han som fortel om dette, meiner at moglege likedans heldt seg meir i Sognebygdene, og at far hans sjelv hadde vore med i Kyslejar, og dansa i likestova etter skikke og bruk, muleg så seint som 1860. Vi kjemmer ordspet som dette:

"Då dei vakte på liket", og at faren tiltala son sin for di han skråla: "Og du Johs. var den verste." - 1860 åra - 1870.

Olet var nok ferdig, så det verka.

Liket låg på likbenkinn i fremste benken i stova til jordferda. I vår stove vart det frå langbordet og ned mot brika i røykrommen.

Olina Forheim blir fortel:

Vi kom til jordferd i Pertinet på Klakegg. Kona var då frå 2 års tvillingar, 1890 åra. Ho låg i benken, med eit lys på kvar side og bert andlet. Ho låg med hove på, fint pynta. "Eg var 5-6 år då."

Så vart det sungen, og då dei hadde sett liket, vart kista spikra att. Dei song og sette eit lys på kista, som stod der om natta med lys på. Og såleis tryggar eg kista til bestemor stod 1906 med lys og einbar, då dei bar ho ut av stova, 1906.

75. Så åt dei til kvelds.
76. Seinare let dei liket ^{hera} i eit
anna rom, Koven ell búa.
Seinare år har dei det gjerne
ståande på låven ell i skjal i
varm årstid. Her pyntar ein
då med granbar, og krausar
etter kvart dei kjem, vert laga.
- 77-78. Ein gjer iltige voko serleg
av dette.
- 79-80. Kista til Per-Johanne Duergerd
stod i búa, og det var strødd
med barkvist over tunet mellom
búsa.
82. Liket låg med beina mot døra
83. Nyare tid brukar ein kvit
sveitdeduk over andlebet.
84. Eit kvitt firbanta \square i stykke
85. Gjerner iltige salvet-namnet
86. Vi gjekk og såg liket, born og
vaksne av grammene, kús for
kús. Like til det siste har det
vone kúse til å sjå liket, til for ein
legg, loket frå - no på jorðferds-
dagen. Men det er fleire og fleire
som seier: Eg vil helst ha minnet
av mitt. frå levande live. Det
er danske presten Kallbord 1837-54
som har påverka mange.
- 87-88. Iltige Ropell her.

Ei tid spikra dei loket på sjøen
jorðferdsdagen, etter at folk hadde
sett liket. Dette var serleg utbregt

Sorg:

89. Ein gjeste med svart til over
jordfestinga. Svart halstørke
for guttor og Karar, svart slips,
svarte blær, en mæseleg. Seleg
sundry og til Kyrtøje
90. Borua måtte ikke skille
når det var like på garna
91. Sørgetida for dei næraste
var omkring 1 år.
92. Under sorg held ein seg utryg
heime. Føste seleg med i
brüdløp. Dans var mange
dømeleg i grenda, iallefall
om det var sorgalike.
93. Dei fleste hadde prøvd å
klede seg i svart, om det var rødt
kvinnene nytta svart beredsklepp
Og svart blud på hovudet, då
det var hovudpøyet. Fugen
gjeste med hvitt pannelin, men
svart sløyfe i stjørt.
94. Entaja hadde svart pube over
hüva si ist. for pannelin. Pube er
ei borde. Sidan gjeste ho
med pube i sørgetida: "Ein kvinne
aja ho hadde sorg. Den siste
om her har gått med pube og nytt
gamle hüva, ei Oleanna Aival
88 år gamal. - Entajene var godt
gifte. Ved utsynsing kom ein kar
borti entaja, av vandrare. Ho mistykte
"Eg vil ikke høyre noter for han
er Romen i jorda," sa ho.

Et barn skulle døypast etter fars død,
kledt i sorg med svart bløse og svarte hand
- for 70 år sidan på Skei.

Synge ut liket.

98. Liket en ikke ligge minst 3 dager om nokon skulle vere skinnedd.

Vanleg var det 5-7-8 dagar, og det er det einno, helst siste tala no.

99. Jordferda er ein stor fest, og tarar mykje tilbering. Einno varer ho mange stader 2-3 dagar.

Det er mange som skal bedøse, ikkje gløymast. Ordet begravels er like mykje nytta som jordferd, men og grovferd.

Eller "fylgje med på grefta."

100. Dei seier synge ut liket, og det var i stova. Men seinare er vår liket står i utluis, kan det einno og verke ute på tinnel. Pusteren Bondevik ville det så på Flahjorda 1930, og elles hevdar det ofte no. På Flahjorda tok dei heller ikkje liket av kista då.

Men det var vanleg kr. 1900-30

Ein song eit par salmar, kaudje eintale innimellom, og krasar. Det er mange etter kvart frå 1910 og utover. Så steller lekber-arane seg opp, 6 mann av gramma. Synge lvers ved kista og 2. verset med ein går ut.

101-102. Hadde ikkje åkle på, men vi har i bygga likeåkle, som elles ser ut som andre åkler, men med mange krossar i. Andrea Strand har vore eit slikt. Når dei kjørde til kyrkje, brukar

- dei stundom åkle ell plagg; for det
 sat på kista over-skrevs, både
 Kjøparen og han som song. Presten
 Bondevik forbaud dette: 1928-36
 103. Lysel stod på kista om
 natta, men ikkje brennande.
 104. Eitt lys på kista her.
 105. I jordferde til Elling Duerstad
 si kone, Johanne, sa — — —
 til Moses Duerstad, som var
 eldst, at han skulle leie lysel.
 106. Han var det etter kista
 107 Og ut på timest, der han lebs
 108 - det ut, der det gjekk ut sjø
 109. Trur ikkje det brann lys om
 natta for graveferda.
 110. Johs. Hagen var dreng hos
 oss, og var flink å tenne i
 vasking. Han reiste her frå
 1893. Vasking var det då
 slutt med, året 1880 åra, for
 presten Astrup fordra mot slikt,
 seier Vibe. Astrup.

Den siste som song gamle
 toner her var Johs P. Veitelberg d.
 1830 åra i høg alder. Men fram til
 1915 var det Knut Bakken som
 helst song her, og han hadde orgel
 og var dirigent for songlag; nye toner.
 114. No er det vanleg presten møter
 orgel i jordferda, men Astrup
 fram til 1917, ville ikkje gje folk
 den vane. Men Kallhovd og derleg
 Skåheim frå 1904, møter fram. Hor
 bilar. Ikkje i vanleg av prester etter Astr.

116. Lærer Fosheim og Viken var vanlig med og song ut afdala ned Kista. Elles kjent Gakkren og cuisier godbiter og god og Ola Form (cuisier)
117. Kjerner i je til uelforskål i Stova. Det var vanlig mat og drikk, an öl.
118. Men dei drakk öl ut på tinnel för dei köyrde. Köyrarane hadde iltige vone til bords og fekk iltige mat för dei kom til köyrje. *
119. Det var gravlozet, som bar liket ut, 6 mann.
120. Husetts folk skulle iltige vere med, men vere fri. *
121. No er det ofte säls at f. d. komma til arlidne lör liket ut. Säls vi som er 7 brör på Myklebust (S.M.),
122. Vi bar lika ut med fotadren fyrst. Men no sig eg på Stünde at dei gjorde det motsett. Det var nel feil?
- 123-124. Her sette ein iltige kista ned i det heile teke, iltige på tinnel heller, för der stod kesken ferdig. Hidar er der på Gythenstad Stova, no Stumpf's Museum. 7 iltige her.
125. 7 jorðferða til Kist Gakkren 1915, var det strödd på tinnvegen fyrst Sidan vanlig eller kvant
126. På vagna (sleden) hadde dei ein slaps beuk, dei sette kista på,

- så hovudet skulle helle passe
127. Berarane fekk òt, aunde o.
128. Kvinnfolka fylgde eit stykke
ut gjennom veien. På Befring
titt lenge, så dei kenne fylgje
likfota med aunde. Knappt
koma til avrøde fylgde til kyrkje
Berre eit kvinnfolke med meir
til karane: leise, kakor o, ælkaage.
129. Av karane ikkje stige storb
meir einn koryarane, berarane.
130. Men frå omkring 1900 kvinner
o. No helst dei, kauskje.
131. Ja, dei leiger opp til 2 buser
3-400 kr Bortnad + fl. privatbil
til forferdsfylgjet no. Men så
er grafeder skundom avtarke til
1/2-1 dag, kauskje berre middy
o kaffi, når samlinga er i
samlingstuaet.
132-133 Julige slik pynting her.
134. Den fyrste som leiste flagg her
for forferdsfylgje var Nils Croystrød
Eg iandra meg på det stod så
lign, men på heimferda var
det lign oppre, 1890 åra.
135. No grammor o slektninga
o elles i bezzon av venger flaggar.
136. Flagg til tops var ein ueubar
tilafylgjet.
137-138 Det er ymse med flagginga
Helst 1/2 stong o til tops til skutt.
139. Song for kvar gard. Kunt Form
hadde eit øye mål å synge med
Kunt Amot sette i å synge alt immed

- gardstøylane, 1/2 km frå Vuleberg
 141. Og når dei var i båt song dei
 142-43. Fulle Opund. Song voldsomt.
 144. Ser ut som dei helst ikkje
 ville selje kista ned, før. No og.
 145. Her klyrte ein til kyrkje på
 ein karm som fekk kista til
 halle til fästene.
 146. Her var dei kjø nøye på herdes
 fargen. Men Sivert Tjørnd sa i
 forferda til svizzerfaren at dei skulle
 ha'v' mørk best (frønderste)
 147. Utgjend om fälner, ei.
 148. Ein klyrte seint fram,
 kauskje ein nyare nede.
 149. Heimover gjevndet not
 forane. Skulle feiste kome
 heimatt i eit fylgje. Det
 vert ofte lakeare no, med bilar.
 151 Klyraren sat oversterevs på
 152 kista, saman med songaren.
 153-155. Ja, dei sa at ho var
 no söl i alle høve, som dögde
 på borseng. Såleis sa dei heime
 om kona til Ola Sandstbrand
 d. 1905 (5 m.)

Til Kyrkegården.

156. Bar kista direkte frå engna
 og til Kyrkegården.
 157. Ja, reiskopane spad og kasse
 med vold i kyrkja, i gongen n. troppa
 158. Det er kily gravoren sitt
 size.
 159. Dei same berarone ber kista

rim på kyrkjegarden.

160. Kirkheolen vart fraspent og teinden som dei andre med frå sanden, der hovudporten var for. Wen einast vigde porten.

161. No møter presten opp med kyrkjegarden. Ein ber likevel kyrkjegarden-liket inn på kyrkjegarden. Presten Skåheim vil dei skal gå skille no.

162. Ber ikkje Rista rundt kyrkja. Men inni kyrkja bar dei ho for når det var prest til stades. Men det var sjeldan, for Astrup ville ikkje venje folk til slikt.

164. Song til grava med det ringde i kyrkja.

165. Ber Rista bort til kanten av grava. Song Ivers med ein set Rista med og Ivers ferdutt.

166. Ringt heile tida med dette. Jamninga av grava var berarane sitt arbeid etterpå, gav seg god tid på grefta. Sette så ein pinn, himelogs kross på med namn, vengt uestover til jordferdinga over.

- Ringjer av løfting var presten kor lese signinga ell. med siste vengt. Mavar felok vi i 1890 ara (93)

- han var og kyrkjeterar, og såleis er det anna. Fulje ders namn

Fir den tid tok gravloget opp grefta, og det for gravferdsagen. Og det var gravloget som kasta att på

171. Jordfestinga var ofte lenge etterpå, etter som prestene hadde tid, og etter at ein hadde pierret. "Eg ville spørje om De kunne kaste mald på hau Kiech i morgon?" - Om Karane kasta litt mald på sjølve?
172. Jordfestinga skulle kinne abtergangor, har eg tentst (s. 46)
173. No bet ein svart (svit) trekeross til jordfestinga og til dess ein for gravstein. For mest store kvite trekeross
174. Fyltje mykje pynt på grov. Summe plantor om ölsonnegras, heinst godt der lenge. Elles fann ein ferskgras, busar av ville blommar til grova om sumaren. Påska frå Audna Viken i fjor sumor. Ho sa ho hadde rija Kylljegarden og loft ville blommar på grover til dei ho minst, fiolar o. t. Truleg ettes gamal skikk (fryglemningei!)
175. No er det om varen ein ser til gravene, så snart blomane kan leve der. Påskeliljer og andre ständer. Fjellbedd blommar held på å få plass. Og dei står seg vinteren over. Litt krauser av reinsmose og.
176. Sjølvarordavar var ikkje velsedde på Kylljegarden, og Artryp var ikkje blid fordi ein slik varb sett ned midt på grovplossen. Høyr dei skulle ta kista over muren og gravelegge nær muren.

177. Dei skulle vist berast inne
den uvigde porten, som der
var mot hovudvegen. Presten
Bondevik var sur i eit slikt
høve, om det no var fordi vi
var litt lenge, gramma var
og føre. Han laut uende?

178-179. Sjötombordet skulle
helst leggast uti ved muren.

180. Born har sikk eige lysne
av kyrkje-garden, døypte som
ridøypte no. (Tilte kvant dei
vart putta i muren.) Ja, i muren*.

Gravol:

182. Det er jordferd som er
vanleg ord her.

183. Husbonden bed til jordferds

184. Becløyet omlog som ved
Brudløys. Helst dei gifte
fyrte kvellen, her på garden.

185. Han som bad i sorgkle
med mørkt halsplagg - skjorte

186. Han som bad var fämalt.

187. Og bad dei vere med
på grefta d. og den dag.

188. Slitje mat til han vandy

189. Det var ofte ein seude brev
om ein illtje tannne ordne det
med kyrkja.

190. Gravferda varte 2 døgn

191. Eitt til 2 mal for kyrkje-
reise. Så midday Koking og
kveldsmat.

192. Ein hadde illtje qumle
i jordferder, men god mjälkesupe

Keller aldri sjonegravet i
gravferd. * Umanabata 1945.

193-194 Dei meiraste var fri mykje
av tilstellinga til jordferda.

Cramane baka lefse - brød og
svelebakker, vaska rom og pynta.

195. Det vart helst stopp i all
arbeid når det var jordferd,
for dei fleste var opptekne
med jordferda.

196. Dei hadde falne med
seg: 6 merker smør + 1 stk.

smaleside. Til brudlaup var
det 8 merker smør + 1 side

Cramane tok elles siste mjølke-
målet med.

197-199. Fikkje kjend at ein sende
falnene.

200. Måtte berre 1 menneske av
Müstlyden var dei 1 side kjol
1 par menneske: 1 1/2 smør + 1 side

201. jordferdene har hadde seg
uttruleg seigt. Men det er sannelig
som tek berre 1 dag, serleg i stor
sorg over unge menneske.

Det er serleg dei eldre døde som
det vert stor jordferd. Då skal
den gamle slekta berre vide gongpa
heiter det. Men dette tek aldri stukt.

Så er det lag der dei møter opp
og syns ut liket utan mat og
rest der resten av dagen. Eller
dei møter til kyrkje og er med
på middag og kaffi etterpå,
kven som vil.

202. Alkohololen kom helst heilt
vekk frå fordeferdene, her
i bygga.
203. Det var fyrst med grovöl
at dei slutta med brygginga
Det held seg meir for barsøl og
brudlaup.
204. Ja, det har minna med
folner etter kvart. Kjøket
er heilt vekk. Men smør
er ein gjerne 1 par folk: 1 kg smør
og grannane mjølk. Elles har
nok Krausen komme i staden (attil),
Det er mest skam å ikkje ha (kranse)
det om tusslyden er bedden.
205. Ein tok til å loze litt
Kransor heime ca 1910. Så
har det auka på. Byane går
føre. Så var det lange sloyfer
med bibelord og Takka og farvel!
No beru ein lagge i Krausen
Og etter kvart er det pakkblomar
Så det vert ein heil rebotelling
ved sida av kista. No held vi
på og skal skipe eit blom фонд
så desse pengane skal gå til
pynting av kyrlojegarden og
blomar på grava frametter
206. Krausen fyrst loza av eine,
lyng og bar
207. Silkeband King 1920 ora.
208. Etterkvart vert mange Krauser
senka i grava, ja nestepatta
209. Dei som lag att, tekne inni
kyrlojengongen stundom. Heldt

må dei Karbar på dungen om
støpt tid, utan det er lovfesthet
Kor lenge dei skal ligge.

210. Maten i jordferd er helst
steik eller sotsjøt, smør og brød
flattbrød og desett m. fløyte,
Kaffi. Trüskot og Kuller:
smørbrød, lefse, svele og
Kopfi - mjølk, smørbrød
Famje drikkewarer.

211. Jordferd kan vere på hotell
innutbetelsessvis, men helst i
samlingshus for dei som ber
tekt ved. Elles helst i heimane

212. Første lysinga såg eg i
Tjordsposten om ein sketning
til Hvit Gjerd. Og det var
1906. Det er vel først kring 1930
det vart meir vanleg med
utlysing. Og no er det reine
tinnutaks det skilje nest utlyst
eit dødsfall.

Ymse: Den første pynta grova
og kuppur var i 90 åra, kann etter
ein framand vegarbeidar: høgt
stakit rundt og blomr.

Ved "sorgalike" skulle ein
dyrje lenge. Gamle folk var
det så ymse med. 7 brüdløyr
3 jordferd öl og mat med til kyrkje
Presten skulle ha, og lærarane
(Körrararane). Husbonden styrde med
alkaggen. Han bænd folk (slekt)
på vegen. Ein sa: Eg var ein
galke som pissar litt. Skal de
- år 1902 - smøke -

Det kunne vere stor skak og gær av fülle Karar for ein for til kyrkje Born som kom til jorferd då, var gjerne bedde inni maktova der kvinnfolka sat, så dei skulle få fred. Og i ei jorferd på Teiteberg var dei kunne i slagsmål så liue kom att frå kyrkja.

Dei kørde varsamt i flekke både til å frå kyrkja, for det var eit dårleg merke om toget, 7-8 hutor, slitna : feigd. Såleis og i brudlaup om det var stor avstand mellom fylgjet og brudfolket. Då skulle ikkje samtinet vere så lenge.

Fleire varst : hæg tunden langs etter ei fjæl på golvet : feigd.

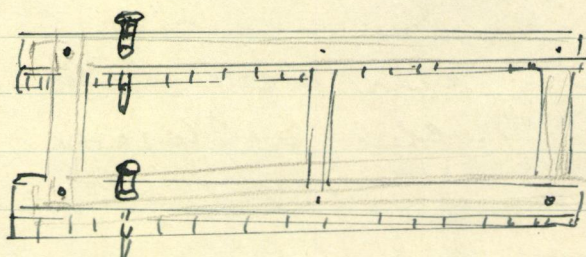
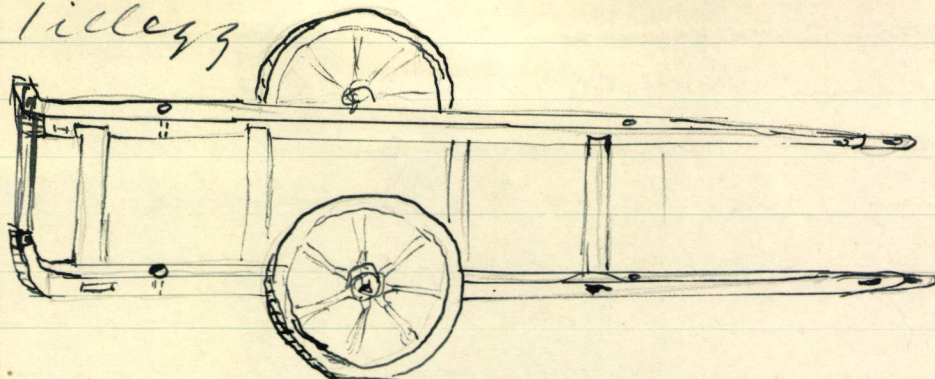
På Bolset kørde dei det samla i stokkeroyane på turet ei natt. Det var ikkje lenge for det var lite på garta, og stokkane var flegte ved opprissinga.

I grannbygd Breim, nykta dei umåla Rister, og hadde då eit roseåkle over, likåkle.

I Augedalen, Forde, går tuisbonden ned sida av Rista når han kører liket over 1 mil til kyrkja.

I jorferda her til hovsa hynestad u. okupasjonen, var det berre middag mat m. Ejomegraut til kvelds. Det er einaste gongen eg har vore kjøkkemeister med slike mat seier Kalbein Anders, som tok til som Bju-meister 1920.

Tillegg

Dei kjøpde til kyrkja liket på ei enkel-vogn. Bak for hjula er eit hal for bolt til denne likgrinda, som skulle gjere at hovudet til liket lag høgt. Desse hola ser ein i vogn-skjehene anno.

Karas Fosheim Mysen 90 år Skiv. Det var nokko dei kalla figdøl, som dei rekna med var rådløst motarbeide. Det var ikkje berre på gamle folk men og born i ein viss alder. - Fosheim minnest heller ikkje dei rytta tre naglar til kista. Men at kjøkkemeisteren song ein ritualsong der ei vending lydde: Du vi haaver naglet. haaver skrin, etter dei hadde spikra.

Skrin: Nona Veiteberg minnest nuna, som døde 1955 - 86 år gammel fortelje at dei putta forbidleg

fødte barn, lodde i skrin i
Kyrkjemuren.

Forsheim fortel om vaking:
Oldemor mi sloka i 1870-åra
og låg på litostrå i stova. Vi
låg i barnesengene våre som
vanleg, og med vanleg leggjetid
kom det ein del fallt frå grav-
laget. Dei rada seg kring
bordet og song ein del lita- og
gravsongar. Tolleiv S. Skrede, son
til S. E. V., var gift til Skrede
var føresongar. Etter at dei
hadde songe ein del songar, kom
kortstokken fram, og med dette
skifte det no framover makta
til oppstainingstid. Då rüsle dei
heimatt.